

บทที่ 4

กฎหมายเกี่ยวกับชาวจีนต่างด้าวในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 – 2453) ได้มีกฎหมายและประกาศต่างๆ เกี่ยวกับชาวจีนต่างด้าวเพื่อวางกฎระเบียบให้แก่ชาวจีนต่างด้าวในหลายด้านด้วยกันทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานของสมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ที่มีพระราชปรารภว่าจะประสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวจีนให้อยู่ร่วมกันภายใต้พระบรมโพธิสมภารได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยสามารถแบ่งลักษณะของกฎหมายได้ดังนี้

- 4.1 กฎหมายเกี่ยวกับการค้าและอาชีพของชาวจีนต่างด้าว
- 4.2 กฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากร
- 4.3 กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในราชอาณาจักร
- 4.4 ประกาศทั่วไป

4.1 กฎหมายเกี่ยวกับการค้าและอาชีพของชาวจีนต่างด้าว

4.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับกิจการโรงรับจำนำ กิจการโรงรับจำนำเป็นกิจการชนิดใหม่ที่ชาวจีนริเริ่มดำเนินการขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ในสมัยโบราณการกู้ยืมเงินสามารถทำได้โดยการที่เอกชนผู้มีฐานะดีเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการภายในครอบครัวแต่กิจการโรงรับจำนำที่มีสถานประกอบการในที่สาธารณะจวบกระทั่งวิวัฒนาการมาเป็นสถานธนาภิเคราะห์ของรัฐบาลหรือโรงรับจำนำของเอกชนในปัจจุบันนั้น โดยมากชาวจีนเป็นผู้ดำเนินการสืบเนื่องมาจากการให้บริการแก่กุลีจีนที่อพยพเข้ามาทำมาหากินในไทยและขัดสนเงินทอง ต่อมากิจการโรงรับจำนำได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2433 มีโรงรับจำนำของเอกชนทั้งในพระนครและธนบุรีประมาณ 200 โรงดำเนินการโดยไม่เสียค่าธรรมเนียมใดๆ ทั้งสิ้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมวินิจฉัยว่ากิจการโรงรับจำนำนั้นมีส่วนที่เป็นคุณและโทษแก่ราษฎร ส่วนที่เป็นคุณนั้นก็คือ ราษฎรที่ขัดสนเงินทองสามารถนำทรัพย์สินของตนไปจำนำเอาเงินไปทำทุนได้ ส่วนที่เป็นโทษนั้น คือ ส่วนเกื้อหนุนให้ราษฎรผู้มีล้นदानทุจริตไม่คิดทำมาหากินฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินของผู้อื่นไปจำนำ

อย่างไรก็ตาม ด้วยพระราชดำริสำคัญที่ทรงตระหนักว่าหากจะให้เลิกโรงรับจำนำเหล่านี้ จะเป็นการเดือดร้อนแก่ราษฎรผู้ประกอบการทำมาหากินโดยสุจริต จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโรงรับจำนำ ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2438) ไว้เพื่อให้กิจการโรงรับจำนำมีระบบแบบแผนที่กำหนดเป็น

มาตรฐานเดียวกันทั้งราชอาณาจักร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งผู้รับจำนำและราษฎรผู้จำนำ เช่น การห้ามมิให้ตั้งโรงรับจำนำโดยไม่ได้รับอนุญาต การกำหนดอัตราดอกเบี้ย คุณสมบัติของผู้รับจำนำ กำหนดเวลาในการจำนำและไต่ถอน วิธีการในการจำนำ เป็นต้น

4.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับกิจการรถลาก

ชาวจีนที่เพิ่งอพยพมาตั้งเมืองไทยใหม่ๆ มักจะเริ่มอาชีพแรกคือ การลากรถ ด้วยยังไม่รู้จักทุบายเรียบข้อบังคับในกิจการอื่นๆ เท่าใดนัก จึงเกิดปัญหาขึ้นบ่อยๆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตรา "พระราชบัญญัติรถลาก ร.ศ.120" (พ.ศ.2445) เพื่อกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ให้แก่ชาวจีนผู้ประกอบกิจการรถลาก เช่น กำหนดให้เงินลากรถทำความสะอาดรถลาก การกำหนดเครื่องแต่งกายของเงินลากรถ การกำหนดอัตราค่าโดยสาร

ปรากฏว่า เมื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวบังคับใช้ เงินลากรถยังประพฤติผิดจากพระราชบัญญัติอยู่เสมอ ในแต่ละเดือนสามารถจับผู้ละเมิดพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ไม่น้อยกว่าสี่ร้อยคน พนักงานกองจดทะเบียนได้ให้เหตุผลว่าเจ้าของรถไม่เอาใจใส่ในอันที่จะให้เงินลากรถรู้ข้อบังคับและเดินรถให้ถูกต้อง คิดแต่เอาประโยชน์อย่างเดียวบทกำหนดโทษขึ้นเบา ก็เพียงแต่ขังผู้ลากรถ 2-3 ชั่วโมง ทำให้ไม่เจ็ดหลาย และเงินลากรถส่วนใหญ่เป็นจีนใหม่ ไม่เข้าใจกฎข้อบังคับ เจ้าหน้าที่จึงเสนอให้รัฐออกใบอนุญาตให้เงินลากรถ โดยคิดค่าธรรมเนียมฉบับละ 16 อัฐ และให้ใช้ได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น จากนั้นต้องต่ออายุใหม่ อย่างไรก็ตามยังมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายบ่อยๆ เพราะมีจีนใหม่เข้ามาประกอบอาชีพลากรถอยู่เสมอ

4.2 กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร

การจัดเก็บภาษีอากรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสามารถจัดเก็บจากรายได้ของชาวจีนต่างด้าวในกิจการหลายรูปแบบด้วยกัน กิจการส่วนใหญ่ดำเนินสืบเนื่องมาจากรัชกาลก่อน เช่น การเก็บภาษีฝิ่น ภาษีบ่อนเบี้ย การผูกขี้ เทียงแต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีฝิ่น ชาวจีนติดนิยตการสูบฝิ่นจากเมืองจีน เมื่อเดินทางออกมาหากินยังต่างประเทศ ก็ยังคงนิยมการสูบฝิ่นเหมือนเดิม เพราะมีความคิดว่เมื่อเสพแล้วรู้สึกสบาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยและเจ็บป่วยได้ ดังนั้น พวกกุลีจีนที่ทำงานหนักจึงนิยมสูบฝิ่นเป็นอันมาก และแม้แต่เจ้าสัวที่ร่ำรวยก็ยังนิยมในการสูบฝิ่นเช่นกัน

ส่วนสังคมไทยไม่ส่งเสริมให้มีการสูบฝิ่น ดังจะเห็นได้จากในสมัยรัตนโกสินทร์ผู้ปกครองสยามมีนโยบายที่เข้มงวดในเรื่องการห้ามสูบฝิ่น เพราะเห็นว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย เช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีการปราบปรามการลักลอบค้าฝิ่นอย่างจริงจัง แต่ครั้นถึงรัชสมัยพระ

1. เอกสรหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.5 น.10/36 เรื่องเงินรถลากยังประพฤติผิดพระราชบัญญัติ
2. วิยะดา ทองมิตร, การใช้แรงงานของชาวจีนในสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ภาควิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2527, หน้า 237

บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชดำริว่า การใช้นโยบายที่แข็งแกร่งอาจไม่เป็นผลดีนัก จึงทรงใช้นโยบายผ่อนปรนอนุญาตให้เฉพาะชาวจีนเท่านั้นที่ซื้อขายฝิ่นและโปรดให้ตั้งเจ้าภาษีฝิ่นเพื่อจัดเก็บผลประโยชน์ด้านนี้โดยเฉพาะ แต่ปรากฏว่ามีคนไทยจำนวนมากลักลอบสูบฝิ่นด้วยเหตุผลเดียวกับคนจีน คือเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย ทำให้จำนวนคนสูบฝิ่นและโรงฝิ่นเพิ่มมากขึ้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงปัญหาภัยยาเสพติดประเภทนี้ อันจะมีผลร้ายต่อสังคมไทย แต่การที่จะดำเนินนโยบายเข้มงวด อาจจะทำให้เกิดปัญหาที่รุนแรงได้ เพราะเป็นความจำเป็นของชาวจีนส่วนใหญ่ซึ่งติดฝิ่นจนชินเสียแล้ว จึงทรงมีวิธีการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะหากปล่อยให้การซื้อขายฝิ่นกระทำได้ง่าย ก็จะเป็นเหตุให้ชาวไทยสูบบุหรี่มากขึ้นและดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษี โดยการตรากฎหมายภาษีฝิ่น ร.ศ.109 (พ.ศ.2434) กำหนดให้มีการจัดตั้งเจ้าภาษีฝิ่น การกำหนดจำนวนฝิ่นดิบข้อบังคับในโรงฝิ่น วิธีการชำระภาษีฝิ่น เป็นต้น

4.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีการพนัน (อากรบ่อนเบี้ยและอากรหวย)

เดิมชาวไทยก็นิยมเล่นการพนันอยู่แล้ว เมื่อมีชาวจีนเดินทางเข้ามาทำมาหากินในเมืองไทยก็ได้นำการเล่นการพนันตามแบบอย่าง que เล่นกันในเมืองจีน คือการเล่นดัวโบเข้ามาเผยแพร่ด้วย ในขั้นแรกกุลีจีนรวมกลุ่มกันเล่นเพื่อเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ภายหลังเมื่อหัวหน้าจีนคิดเห็นช่องทางจะหารายได้และทั้งเป็นการผูกใจพวกกุลีไม่ให้อพยพไปทำงานที่อื่น จึงจัดตั้งบ่อนขึ้น ต่อมามีคนไทยไปเล่นด้วย และขยายวงกว้างจนรัฐบาลเองก็ได้ผลประโยชน์จากอากรบ่อนเบี้ยตามที่เจ้าภาษีอากรเสนอให้ และมีโรงบ่อนอยู่มากมายทั้งในกรุงเทพฯ และตามหัวเมือง โดยทำรายได้ให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างดี

ส่วนการเล่นหวย ได้เริ่มมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2378 เพื่อเป็นการดึงเงินออมของประชาชนเข้ามาสู่ท้องตลาดให้มากขึ้น โดยเลียนแบบหวยในเมืองจีนและให้ชาวจีนเป็นผู้จัดตั้งหวย หวยที่เริ่มเล่นในสมัยนั้นเรียกว่า “หวย ก.ข.” เพราะใช้ตัวอักษรไทยเป็นเครื่องหมายกำกับ

ถึงแม้อากรบ่อนเบี้ยและอากรหวย จะทำรายได้ให้แก่ประเทศเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงตระหนักถึงความเสียหายดังกล่าวอันอาจเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ จึงทรงหาวิธีที่จะเลิกแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่นเดียวกับการพยายามเลิกการค้าขายฝิ่น ดังปรากฏ¹ ในประกาศให้เลิกบ่อนใหญ่อีก 31 ตำบลและในพระราชบัญญัติอากรการพนัน ร.ศ.111 (พ.ศ.2439) โดยยกเลิกการพนันในบางประเภท กำหนดเขตในการเล่นให้น้อยลง เช่น การเล่นภาคที่ 3 คือ โปป๋น ไปก้า ตั่วก้า ตัด ดำรัสสั่งให้เจ้าพนักงานกำหนดที่ตั้งเล่นลดน้อยลงกว่าแต่ก่อน และห้ามไม่ให้เด็กเข้าโรงบ่อนเล่นการพนันโดยพระบรมราชประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เคยประพฤติลดน้อยลง ทั้งเด็กที่เจริญขึ้นก็จะได้ประพฤติการ เล่นเหล่านี้ต่อไปและยกเลิกการเล่นพนันภาคที่ 4 คือ แปดเก้ว ช้างงา ป็อก 1 ต่อแถมไทยจีน เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชประสงค์ที่จะทะนุบำรุงทวยราษฎร์ให้ได้ทำมาหากินโดยทางชอบธรรมและทรงเห็นว่าการ

1. กฎหมายรัชกาลที่ 5 เล่ม 5, ประกาศให้เลิกบ่อนเบี้ยใหญ่, : รับบล ร.ศ.110, บริษัทอมรินทร์ปริ้นติ้ง, หน้า 1241

พนันเป็นเครื่องชั่วคราว จนรัฐบาลสามารถยกเลิกการพนันโดยในปี พ.ศ.2460 และหวย ก.ช. ในปี พ.ศ.2459

4.2.3 กฎหมายว่าด้วยการจัดเก็บภาษีมหรสพ เมื่อชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย เป็นจำนวนมาก ย่อมนำเอาศิลปวัฒนธรรมของตนมาใช้ทั้งโดยตรง และในลักษณะที่ผสมผสานกับศิลปะไทยได้อย่างกลมกลืน จึง เป็นศิลปะการแสดงของจีนประเภทหนึ่ง ซึ่งชาวจีนนิยมนำมาเล่นเพื่อสร้างความบันเทิงแก่ชุมชนจีนที่ตั้งรกรากในประเทศไทย เมื่อมีผู้เล่นจึง และมีโรงงิ้วเพิ่มมากขึ้น มีการเก็บเงินจากผู้ดู และทำรายได้ให้แก่เจ้าของคณะงิ้ว รัฐเองก็ต้องมีนโยบายในการจัดเก็บภาษี ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตราพระราชบัญญัติอากรมหรสพ ร.ศ.111 (พ.ศ.2436) เพื่อจัดเก็บอากรมหรสพที่จัดเล่นขึ้น และจะต้องไปรับ "อาชญาบัตร" จากเจ้าหน้าที่ที่กองถึงจะจัดแสดงได้ในแต่ละครั้ง

อัตราการเก็บอากรมหรสพสำหรับงิ้ว บัวจากฎในแบบหมาย ก. แนบท้ายพระราชบัญญัติ โดยมีอัตราการเก็บอากรสำหรับการเล่นในช่วงเวลากลางวัน 4 บาท ในช่วงเวลากลางคืน 4 บาท และหากเล่นทั้งกลางวันกลางคืนจะต้องเสีย 6 บาท นอกจากนี้ยังจัดเก็บอากรมหรสพสำหรับการแสดงหุ่นจีนและหนังจีน อีกด้วย

4.3 กฎหมายว่าด้วยความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในราชอาณาจักร

4.3.1 พระราชบัญญัติควบคุมอั้งยี่ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440)

อั้งยี่ เกิดจากการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นสมาคมลับของชาวจีน โดยนำแบบอย่างและวิธีการมาจากรูปแบบของสมาคมลับ "เทียนตี้หวย" (ซึ่งแปลว่า ห้า ดิน มนุษย์) หรือเรียกกันโดยย่อว่า "ฮะฮะ" (องค์สาม) ในประเทศจีน 1 สมาคมลับอั้งยี่เริ่มเป็นที่แพร่หลายและเริ่มมีการบันทึกไว้ในเอกสารทางราชการเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คือเหตุการณ์ที่ชาวจีนยกพวกตีกันจนถึงแก่ชีวิต จนทางรัฐบาลต้องนำกำลังเข้าปราบปราม เหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้ยุติลง เดิมเรียกกลุ่มของชาวจีนลักษณะนี้ว่า "ตั้งเหยีย" แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เปลี่ยนมาเรียกว่า "อั้งยี่" 1 มูลเหตุและปัจจัยที่สนับสนุนให้ชาวจีนรวมตัวกันตั้งสมาคมลับ "อั้งยี่" ในระยะแรกๆ นอกจากการช่วยเหลือสงเคราะห์และปกป้องผลประโยชน์ในกลุ่มแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีกกล่าวคือ เพื่อการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การเข้าประมูลภาษีอากร ตลอดจนเป็นตัวแทนเกลี้ยกล่อมชาวจีนมาทำงานในประเทศไทย การค้าขายสุราเถื่อน และขายฝิ่น เป็นต้น

การรวมตัวของสมาคมลับ "อั้งยี่" มีวัตถุประสงค์ไปในทางแสวงหาประโยชน์เพื่อตัวเองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในช่วงกลางรัชกาลที่ 3 มาจนถึงกลางรัชกาล

1. สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ.2367-2453", หน้า 9-27

2. สุรจิต พัฒนสาร, "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี่ : ช่องโหว่ในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ 5 (ประมาณปี พ.ศ.2382-2432) ลมาคมลับอั้งยี่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีกล่าวคือ อั้งยี่บางกลุ่ม นอกจากจะได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจธรรมดาแล้ว ยังได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีขอบด้วย เช่น การเป็นโจรสลัดปล้นเรือสินค้าตามหัวเมืองชายทะเล ปล้นสะดมชาวบ้าน คำสุราและฝิ่นเถื่อน ช่วงกลางของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ลมาคมลับอั้งยี่เสื่อมสลายมาเป็นกลุ่มอันธพาลที่มีคตินิยมและก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่สังคมไทยเป็นอย่างมาก บุคคลเหล่านี้มักก่อการจลาจลด้วยการวิวาทกันอยู่เนืองๆ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้มาตรการที่เข้มงวดในการปราบปรามอั้งยี่ โดยการตราพระราชบัญญัติควบคุมอั้งยี่ ร.ศ.116 เพื่อวางมาตรการในการสอดส่องดูแลลมาคมลับอั้งยี่อย่างเข้มงวด และใช้กำลังปราบปรามอั้งยี่ มิให้ก่อความไม่สงบในสังคมไทยต่อไป ประกอบกับเมื่อมีการยกเลิกวิธีการผูกปิ่นในรัชกาลที่ 6 มาเป็นการเรียกเก็บภาษีเท่ากับที่เรียกเก็บจากคนไทย ก่อให้เกิดกระแสต่อต้านรัฐบาลโดยคนจีน แต่ในขณะเดียวกันก็มีการปลุกกระแสชาตินิยมต่อต้านชาวจีนในหมู่ชาวไทยติดตามมา จึงเป็นกลไกทางสังคมประการหนึ่ง ที่ทำให้ลมาคมอั้งยี่เสื่อมสลายไปในที่สุด และเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จึงยกเลิกพระราชบัญญัติอั้งยี่ และนำไปบัญญัติเป็นฐานความผิดหนึ่งในกฎหมายลักษณะอาญาดังกล่าว

4.3.2 กฎหมายป้องกันเหตุร้ายที่เกิดขึ้นแก่คนจีนต่างด้าว

นอกจากกฎหมายทางด้านเศรษฐกิจการค้าที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตราขึ้นเพื่อให้บังคับแก่ชาวจีนแล้ว ยังทรงสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยและเหตุร้ายที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นแก่ชาวจีนต่างด้าว เสมือนหนึ่งว่าเป็นชาวไทยภายใต้พระบรมโพธิสมภารเช่นเดียวกัน ประกาศกฎหมายต่างๆ แสดงให้เห็นความสนพระราชหฤทัยที่จะดูแลทุกข์สุขของชาวจีนอย่างจริงจัง หากมีเหตุร้ายเกิดขึ้น ก็ไม่ทรงรีรอที่จะทรงหาหนทางแก้ไข

4.3.2.1 ประกาศการเดินเรือแลค้าขายทางเมืองจีน จุลศักราช 1246 (พ.ศ.2427) ในขณะนั้นจีนทำสงครามกับประเทศฝรั่งเศส กลุ่มประเทศต่างๆ ได้มีข้อตกลงตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะวางหลักเกณฑ์ ปฏิบัติในเรื่องการเดินเรือไปยังดินแดนของประเทศคู่สงคราม ห้ามประเทศคู่สงครามจับกุมเรือค้าขาย โดยให้เรือกำปั่นของประเทศที่เป็นกลางติดธงของประเทศนั้นเพื่อป้องกันเหตุร้ายอันเกิดขึ้นแก่เรือของตน และกำหนดประเภทสินค้าที่จะนำไปค้าขายจะต้องไม่ใช่สินค้าที่เป็นกำลังในการศึก เช่น ดินปืน ดินประสิว กำมะถัน อาวุธ เป็นต้น รัฐจึงต้องประกาศให้ราษฎรไทยจีนผู้ทำการค้าสำเนาที่ระวางในเหตุอันอาจเกิดขึ้น เพื่อจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบต่อไป

4.3.2.2 ประกาศห้ามไม่ให้ไทยแลจีนทรงเจ้าในที่ต่างๆ ร.ศ.109 (พ.ศ.2434) เนื่องด้วยในขณะนั้นเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ โดยสาเหตุมาจากมีผู้นิยมการทรงเจ้าและทำนายว่าจะเกิดเพลิงไหม้ในสถานที่ต่างๆ ซึ่งบางครั้งก็เป็นไปตามคำทำนาย จนราษฎรพากันหวาดกลัว การเกิดเพลิงไหม้ดังกล่าวทำให้ราษฎรเสียชีวิตหลายคน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริว่า เป็นที่น่าสงสัย

ว่าพวกคนทรงเจ้าจะคิดอ่านให้คนนับถือบนบานเพื่อจะหามลประโยชน์ ชูให้ราษฎรตกใจ แล้วลอบวางเพลิงให้เป็นไปตามที่ตนทำนาย จึงมีประกาศห้ามราษฎรทั้งไทยและจีนทรงเจ้าเป็นอันขาด ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่เกิดขึ้นต่อไป โดยกำหนดโทษโดยตั้งแต่ 30 ที ถึง 50 ที ตามลักษณะของการกระทำ และจะพระราชทานรางวัลให้แก่ผู้ที่ทราบเบาะแสผู้ลอบวางเพลิงด้วย

4.4 ประกาศทั่วไป เป็นการแจ้งให้ชาวจีนทราบในเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง ดังนี้

4.4.1 ประกาศให้ราษฎรไทยจีนรู้ทั่วกัน จุลศักราช 1237 (พ.ศ. 2418) กรณีนายบ่อนนำบักกระเบื้องมาไว้ในบ่อนแทนธูไลฟลด์ตึก เมื่อราษฎรได้มานำไปขึ้นเงินเป็นจำนวนมาก ทำให้มีเงินหมุนเวียนในการแลกเปลี่ยนไม่ทัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานสั่งเบี่ยทองแดงเดี่ยวธูไลฟลด์จากอังกฤษมาใช้ในกรุงเทพ แต่ราษฎรยังไม่คุ้นเคย จึงไม่กล้าใช้ในการชำระหนี้จึงประกาศให้ราษฎรเลิกใช้บักกระเบื้องจากบ่อน และให้ใช้เบี่ยทองแดงเดี่ยวธูไลฟลด์แทน

4.4.2 ประกาศเมื่อถึงกำหนดผูกปี้เงิน ซึ่งเป็นการเก็บภาษีที่ทำต่อเนื่องจากรัชกาลก่อน เมื่อครบเวลาที่กำหนด ก็จะทำกรเรียกเก็บเงินจากชาวจีนต่างด้าว (ตามที่ปรากฏในภาคผนวก เป็นการประกาศผูกปี้เงิน ในจุลศักราช 1247 (พ.ศ. 2428)

4.4.3 ประกาศเรื่องตลาดบางรัก ร.ศ.111 (พ.ศ. 2436) กรณีชาวจีน 85 คน และแขกทูลเกล้าฯ ถวายฎีการ้องเรียนเรื่องค่าเช่าที่ในบริเวณตำบลตลาดบางรักว่าผู้ให้เช่าเรียกเก็บแพง หากไม่ให้ก็ต่าหยาบข้าต่างๆ และกดขี่ข่มเหงโดยอำนาจ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ยกฎีกาเสีย และทรงพิจารณาในประเด็นการขึ้นค่าเช่า ให้ผู้เช่าไปตกลงกับผู้ให้เช่า ส่วนการขู่ข่มเหงต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมืองในขณะนั้น หากกระทำความผิดก็ให้นำตัวมาลงโทษตามกฎหมายต่อไป

กล่าวโดยสรุป กฎหมายและประกาศต่างๆ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวย่อมสอดคล้องกับนโยบายที่ได้มีพระราชดำริโดยอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ในฐานะชาวจีนต่างด้าวเป็นผู้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมของชนชาวไทยอย่างผสมกลมกลืนไม่สามารถแยกออกจากกันได้